

*A jakobinus diktatúra
(1793. jún. 2. – 1794. júl. 27.)
ellenségképe*

I/ Kik a jakobinusok

II/ A diktatúra elvi síkja

(Locke, Rousseau, Montesquieu

A polgári forradalom Tocqueville olvasatában

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

(A külső és a belső ellenség paradigmája, a harc retorikája)

IV A diktatúra bukása

Kik a jakobinusok

Jacques-René Hébert (1757 - 1794)

Maximilien François Marie Isidore
de Robespierre (1758 - 1794)

Louis Antoine Léon de
Saint-Just (1767 – 1794)

Georges Jacques Danton
(1759 -1794)

- ***Kik a jakobinusok***

- ***Etimológia:***

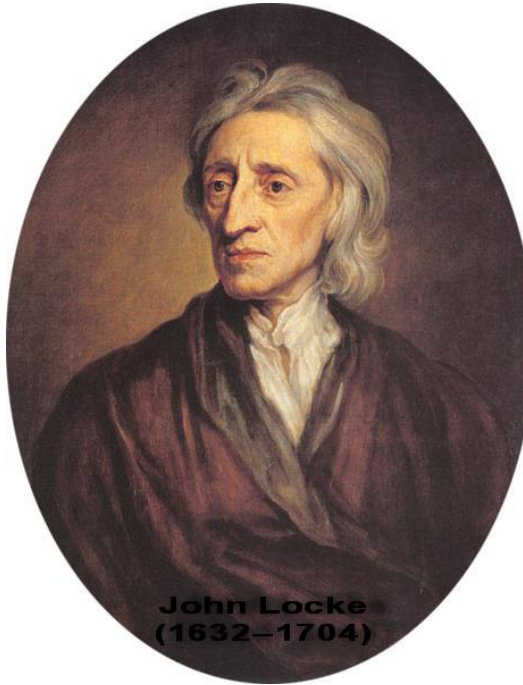
- ***Párizs Saint-Jacques utca domonkos rendi kolostor alapítva 1218-ban***
- ***Ezért nevezték Franciaországban a domonkosokat jakobinusoknak (jacobins)***
- ***1611-ben a Saint-Honoré utcában újabb kolostort alapítottak, amelyet 1789-ben bezártak***
- ***Ezt veszi bérbe az Alkotmány Barátainak Társasága (La Fayette)***
- ***Ebből nő ki a Jakobinus Klub***

Kik a jakobinusok - közhelyek

- **Jakobinusok:** *a forradalom idején és után a kispolgárság és bérmunkások érdekeit szolgáló jakobinus klubok résztvevői, a nemzeti konvent idején a Hegypárt tagjai, vezetőik: Robespierre, Danton, Marat*
- **Hegypárt:** *a nemzeti konvent idején a jakobinusokból (és sans-culottekből) álló párt neve*
- **Sans-culottes:** *nadrágtalanok, így nevezték a nagy francia forradalom idejében a proletárokat és alacsony származású, durva modorú forradalmárokat, akik nem viseltek az úri osztályoknál szokásos rövid nadrágot (culotte), hanem pantallót, azaz hosszú nadrágot.*
- **Bras nus:** *mezítelen kar, 1793 nyara, a Vörös papok és a Veszettek mozgalomához kötendő kommunisztikus egyenlősítő tanok iránt fogékony réteg*

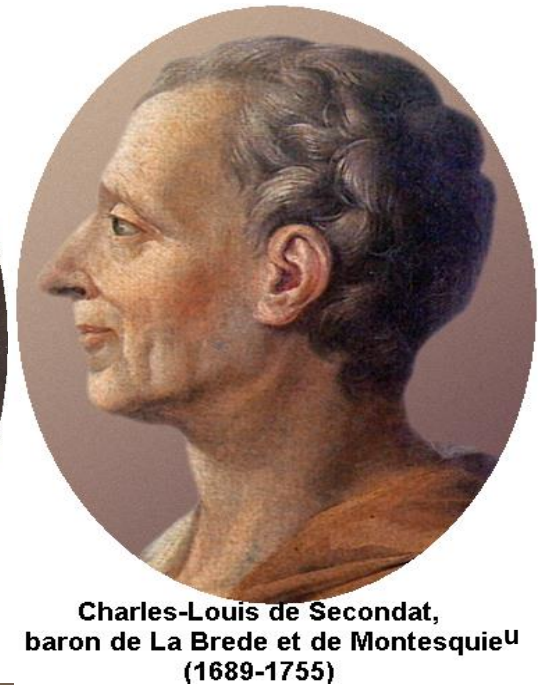
II./ A diktatúra 18. századi elvi alapjaihoz

**John Locke
(1632–1704)**

Jean-Jacques Rousseau (1712 - 1778)

**Charles-Louis de Secondat,
baron de La Brede et de Montesquieu
(1689-1755)**

**Alexis Charles-Henri Clérel
de Tocqueville
(1805 – 1859)**

II./ A diktatúra 18. századi elvi alapjaihoz

1/ Szerződéselmélet

John Locke (1632–1704)

- ~ a természetjog és a szerződéselmélet paradigmájának a polgári demokrácia igazolására történő alkalmazása - liberális szabadságfogalom
- ~ a hatalomgyakorlás korlátozása - az egyéni szabadságjogok prioritása jegyében
- **A/ társadalmat és az államot megelőzően létezett egy természeti őszállapot**
- **B/ a bizonytalanság a kiszolgáltatottság → ez elkerülendő → társulási szerződés → a biztonság záloga a szervezett társadalom, illetőleg az állam → ez lemondás a természetes jogokról vagy azok egy részéről.**
- **C/ a kormányzat megbízás jellege**
- ~ az emberek azért adják fel természetes hatalmukat, hogy a létrehozott közhatalom jobban megóvja életüket, szabadságukat és vagyonukat
- ~ aki a közösségen belül a legfőbb hatalommal rendelkezik, köteles kihirdetett, a nép által ismert törvényekkel kormányozni,
- ~ ezt a jogot a független és igazságos bírák alkalmazzák
- ~ erőszakhoz csak a törvények végrehajtása, illetve a külföldről jövő támadások elhárítása érdekében lehet nyúlni.
- ~ hatalom tehát nem mehet messzebb annál, ami a köz üdvének érdekében szükséges
- **D/Jakobinus interpretáció:**
- ~ a külföld, amely kívülről támad és ügynökei révén belülről bomlaszt
- ~ „Salus populi suprema lex” a nép üdve a legfőbb törvény.
- ebből az elvből különleges intézkedések is származtathatók
- ~ a jakobinus diktatúra legfőbb szerve Comité de Salut Public (Közüdv Bizottság).

II./ A diktatúra 18. századi elvi alapjaihoz

2/ Szerződéselmélet – népszuverenitás

Jean-Jacques Rousseau (1712- 1778)

- ~ a társulás minden tagja feltétel nélkül lemond összes jogáról a közösség javára.
- ~ minden személy az általános akarat legfőbb irányítása alatt egyesül, és mindenkit testületileg az összesség elkülöníthetetlen részévé fogadnak.
- ~ ez egyének fölött álló, valamennyi egyén egyesüléséből származó személy a főhatalom
- ~ társadalmi szerződés tehát formális, feltételezi ugyan, hogy az emberek egy szerződéssel a társadalomra ruházták egyéni jogukat, de az általános akarat mint a politikai kötelesség forrása nem szorul a szerződés fikciójára, mert
- ~ a szuverén maga a nép
- ~ az általános akarat biztosítja a szerződés értelmét, a közös érdek érvényesülését a magánérdekkel szemben.
- ~ aki nem hajlandó követni az általános akaratot, azt az egész közösség fogja engedelmességre szorítani, azaz kényszeríteni kell, hogy szabad legyen. „A szabadság zsarnoksága” (Robespierre)
- ~ a szerződés a szabadság mellett az egyenlőséget is biztosítja, mely úgy értendő, hogy mindenkinek jut valami, de senkinek sem túlságosan sok. „Egy eke, egy kis föld, egy szalmatető ház ... íme ez a boldogság (Saint Just)
- ~ mi az általános akarat (volonté générale)
- nem a többségi akarat, nem mindenki akarata, hanem az állam valamennyi tagjának állandó akarata: ez teszi polgárrá és szabad emberré őket.
- EZ a diktatúra (Robespierre) hivatkozási alapja

II./ A diktatúra 18. századi elvi alapjaihoz

3/ Montesquieu (1689-1755) Tocqueville (1805-1859) olvasata

- **MONESQUIEU**

- **A/ kétféle hatalom típus**

- **S z u v e r é n** értsd eredeztetés
- **H i v a t a l i** értsd a hatalom gyakorlása

- **B/ Európa lényege a a fékek és ellensúlyok politika rendszere; ez Angliában a legjobban kifinomultabb**

- a fékek és ellensúlyok politika rendszere csak Európára érvényes ebben rejlik Európa egyediség azaz demokratikus jellege
- mert a központi akaratot a regionális, partikuláris különállási jogok ellensúlyozzák
- ezért egy európai uralkodó hatalma soha nem „despotikus” (XIV. Lajos kivétel, mert az ő hatalma totális)

- **C/ A demokrácia kulcsa nem a hatalom eredeztetés kizárólagos függvénye**

- a hatalom gyakorlása a kulcs, értsd a hivatali hatalom gyakorlata;
- lényege **a törvényhozó hatalom, a végrehajtó hatalom és a bírói (igazságszolgáltatás) hatalom szétválasztása**
- a hatalmi ágak szétválasztása

II./ A diktatúra 18. századi elvi alapjaihoz
3/ Montesquieu (1689-1755) Tocqueville (1805-1859) olvasata

• **TOCQUEVILLE**

- **A/ a történelem az egyenlőség irányába halad**
- **B/ a francia forradalom felszámolta a régi arisztokrácia regionális különálláson nyugvó uralmát,**
  - **azaz a privilégiumokon nyugvó törvényhozás és végrehajtás gyakorlatát**
- **C/ az ancien régime alatt ugyanis privilegizált, erős csoportok léteztek az állam mellett**
  - **(lásd szokásjog ~ parlamentek, regionális bíróságok a francia királyságban)**
- **D/ az állam egyedül maradt a küzdőtéren és elhárult minden akadály az állam totális**
  - **hatalma elől**
- **E/ a (polgári) forradalom tehát erősíti az állam hatalmát**
- **F/ a forradalom hordozza a diktatúra lehetőségét (jakobinusok, bonapartizmus; I. Napóleon,**
  - **III. Napóleon uralma)**

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

- **1/ Hatalomátvétel 1793. május 31-június 2. A Gironde megbuktatása ~ államcsíny Coup d'État jelleg**
- **A jakobinusok kisebbségből hogyan lettek többség? Úgy, hogy letartóztatták a girondista többséget.**
- **HÁBORÚ ~ Hadiszállítás, hadtáp, fegyverek, hadiipar, hadsereg ruházata stb. ~ jakobinus burzsoázia**
- **2/ Születése pillanatában kritikus HÁBORÚS helyzet ~ külső belső ellenség ~ ez valós ok, amely egyben determinál ~ ha fogytán az ellenség, akkor keresni kell ~ ürügyé lesz a valós ok ~ a győzelmek tehát fokozzák a terrort ~ a külső ellenség fogytával ebben a logikában exponenciálisan nő a belső ellenség ~ a külföld kívül vereséget szenvedett ezért belülről bomlaszt ~ ÉBERSÉG ~ ideológiai háború**
- **3/ A külháború, a koalíciós háborúk kora hatalmi és ideológiai háború**
  - **Az európai királyok ~ zsarnokok ~ felszabadító háború paradigmája**
  - **Anglia a pénz, a bűn, a bankár azaz a magánérdek hazája (Anglia pénzeli a királyok forradalomellenes háborúját)**
  - **Robespierre elveti az angol típusú képviseleti rendszert . Itt ugyanis szerinte csak a bűnök többségét képviselik, ezért aztán Angliában kell ellenzéki párt is, mert ott az erény van ellenzékben.**
  - **Értsd: az ellenzék nem a magánérdek képviselője.**
  - **Franciaországban az erény van hatalmon - ez az ő általa képviselt rendszer, a jakobinus diktatúra.**
  - **Az erénnyel szemben ki lehet ellenzékben? A bűn.**
  - **Lehet-e legális ellenzék a bűn? Nem.**
  - **Szabad-e olyan választást tartani, ahol a bűn hatalomra juthat? Nem.**
  - **Tehát sem választásra, sem ellenzékre nincsen szükség.**
  - **Íme Rousseau általános akarat modellje.**
  - **Konklúzió: az általános akaratot megtestesítő köztársasággal szemben nincs helye ellenzéknek, nincs helye ellenvéleménynek**

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

- **4/ A polgárháború**

- *A/ akció forradalom vörös terror ~~ reakció ellenforradalom fehérterror*

- **ALAPTÉTEL**

- **I. Minden ember szabadnak és jogokban egyenlőnek születik és marad...(1789.aug 26.)**

- *„A társadalmi védelem csak a hű polgárokat illeti meg: a köztársaságban csak a republikánusoknak vannak állampolgári jogaik. A köztársaság számára a királypártiak, az összeesküvők csupán idegenek, jobban mondva ellenségek. Mert ebben a szörnyű küzdelemben, melyet a szabadság vív a zsarnokság ellen, nem lehet megkülönböztetni a szemben álló feleket. Vajon a belső ellenség nem szövetségese-e a külellenségnek? A gyilkosok, akik belülről szaggatják a haza keblét, az intrikusok, akik megrontják a népképviselők lelkiismeretét, az árulók, akik megvásárolják őket, a fizetett bértollnokok, akik meggyalázzák a nép ügyét, rágalmazzák az erény védelmezőit, és megrontják a közerkölcsöket, szítják a polgárháború lángját, és erkölcsi ellenforradalommal készítik elő a politikai ellenforradalmat, vajon mindezek az emberek kevésbé bűnösök, kevésbé veszedelmesek, mint a zsarnokok, akiket szolgálnak? Ahogy bűnösök mindazok, akik apagyilkos szelídséggel a gazok és a nemzeti igazságszolgáltatás pallosa közé állnak...” (A politikai erkölcs elveiről. 1794. február 5.)*
- **nem az állampolgár jogainak garantálása, hanem a forradalom ellenségeinek jogfosztása**

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

- 5/ A koncepció per
- 1789. aug. 26. Emeberi és Polgári Jogok Nyilatkozata
- VIII. A törvény csak szigorúan és nyilvánvalóan szükséges büntetési tételeket állapít meg, s büntetéssel sújtani senkit másként nem lehet, mint a bűncselekmény elkövetése előtt meghozott és kihirdetett, valamint szabályszerűen alkalmazott törvény értelmében.
- IX. Mindaddig, amíg bűnössé nem nyilvánítják, minden ember ártatlannak vélelmezendő. Ha tehát letartóztatása mégis elkerülhetetlenné válik, a törvénynek szigorúan meg kell torolnia minden olyan keményebb rendszabályt, amelyet a szökés megakadályozásának szükségessége nem indokol.
- X. Senkit meggyőződése, vallási s egyéb nézetei miatt háborgatni nem szabad, feltéve, hogy e meggyőződés s e nézetek megnyilvánulása a törvényes rendet nem sérti.
- F o r a d a l m i j o g = „Nem akarhatunk forradalmat forradalom nélkül (Robespierre)”
- *Lajos lázadónak bélyegezte a francia népet, s hogy megbüntesse, behívta zsarnoktársai hadseregét. A nép és a nép győzelme bebizonyította, hogy egyedül ő a bűnös. Következésképpen Lajost nem kell elítélni: az ítélet már kimondatott felette. Vagy ő van elítélve, vagy a köztársaság. Lajosnak meg kell halnia, hogy a haza élhessen... **A népek nem úgy ítélik, mint a törvényhozók, egyáltalán nem hoznak ítéleteket, hanem lesújtanak, mint a villámcsapás, nem elítélik a királyokat, hanem a semmibe taszítják őket vissza.**” (XVI. Lajos elítéléséről. 1792. december 3.)*

- *a bizottságok, a testületek, formálisak, a hatalmi ágak nincsenek szétválasztva*
- *egy szűk klikk irányít*
- *A vádirat eleve készen van*
- *„VII. Vád alá helyezni, letartóztatni s fogva tartani bárkit is csak a törvény által meghatározott esetekben s a törvény által előírt formák között lehet.”*
- *(1789. aug.26. Deklaráció)*

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

Koncepciós per – a technika

D A N T O N francia-lengyel-NSZK filmdráma, 1983.

rendező: Andrzej Wajda

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

Koncepciós per – a kivitelezés technikája

D A N T O N francia-lengyel-NSZK filmdráma, 1983.

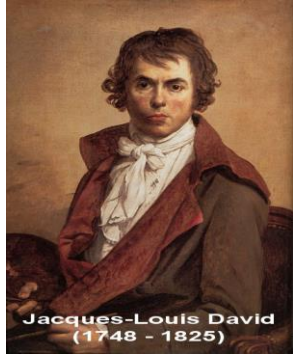
rendező: Andrzej Wajda

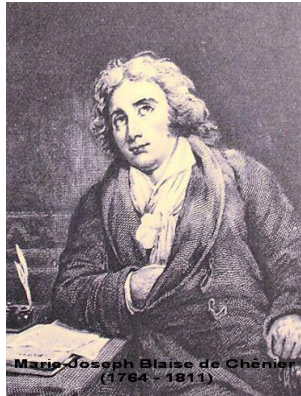
- *Indulatok*
- *Demagógia*
- *Köztársaság = nép*
- *A világ szeme rajtunk van és mi és majd megmutatjuk a világnak...*
- *A forradalmár rettenthetetlen, ha kell mártír, áldozat*
- **KÜLDETÉSTUDAT**
- *„Ez az ember még sokra viszi, mert elhiszi azt, amit mond.”
(Mirabeau 1791)*
- *A félelem mint az önkritika forrása*
- *Érzelem, megtisztulás*

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

6/ A propaganda

~ Meggyőződéses forradalmár,
Robespierre barátja,
„MINDENHATÓ”
~ „Comité de Sûreté Générale”
(Közbiztonsági Bizottság) tagja
~ Művészet, forradalmi propaganda, a
Forradalom Ünnepei szervezője

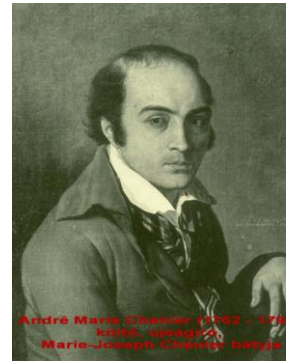
~ Meggyőződéses forradalmár
forradalmi propaganda és színház
Drámaíró, kritikus, költő és
forradalmi dalok szövegírója
Chant du départ

Színház, elsősorban opera
zeneszerző, karmester és
forradalmi dalok megzenésítője
Chant du départ

- Tisztában vannak a jelentőségével
- Látják a tudomány, a művészet és a propaganda hármasságát, de vannak fenntartásaik
- Miért? Rousseau a *Javított-e az erkölcsökön a tudományok és a művészetek újraéledése?* kérdésre a N E M – mel válaszol

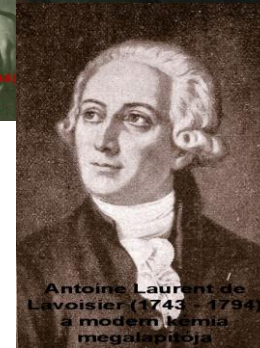
A Jakobinusok szerint a tudomány és a művészet a propaganda szolgáltatója ez pedig KÖZTÁRSASÁG kiszolgáltatója

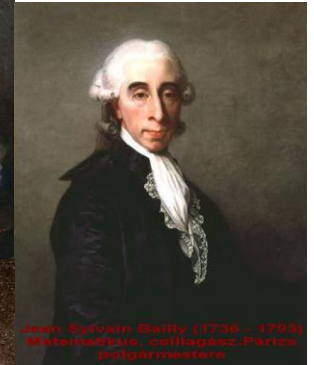
André Marie Chénier (1762 - 1794)
költő, forradalmár
Marie-Joseph Chénier bátyja

Marie Jean Antoine Nicolas de Caritat,
marquis de Condorcet (1743 - 1794)
filozófus, matematikus

Antoine Laurent de Lavoisier (1743 - 1794)
a modern kémia megalapítója

Jean Sylvain Bailly (1734 - 1793)
matematikus, kollégája Pierre
Antoine Chéniernek

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

- *6/ Propaganda - Forradalmi dalok*

Le chant du départ

*La victoire en chantant
Nous ouvre la barrière
La liberté guide nos pas
Et du Nord au midi
La trompette guerrière
A sonné l'heure des combats.
Tremblez ennemis de la France,
Rois ivres de sang et d'orgueil.
Le peuple souverain s'avance :
Tyrans descendez au cercueil.*

{Refrain:}

*La république nous appelle,
Sachons vaincre ou sachons périr;
Un Français doit vivre pour elle,
Pour elle un Français doit mourir.
Un Français doit vivre pour elle,
Pour elle un Français doit mourir.*

Harci dal

*Diadalmámort énekelve
Ledöntünk minden gátat, falat
Szabadság vezérli lépteinket
És a harci trombitaszó
Északtól Délig,
Végső rohamra hív.
Remegnek Frankhon ellenségei,
A vértől megrészegült gőgös királyok.
A néphatalom immár meg nem áll:
Zsarnok, a koporsó mélyébe száll.*

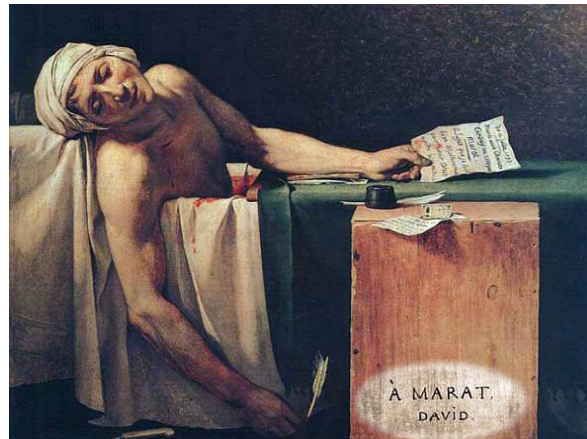
{Refrén:}

*A Köztársaság hív minket
Győzünk vagy elbukunk
Mert egyként él érted minden Francia
S ha kell, érted egyként meghalunk.
Mert egyként él érted minden Francia
S ha kell, érted egyként meghalunk.*

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

- **6/ Propaganda – jelszavak, plakátok, sajtó mint kommunikáció**
- *A felvilágosodás eredményeképp van egy olvasási szint, olvasási igény és készség*
- *Jelszavak:*
  - A nincstelenek a föld hatalmasságai*
  - A Boldogság új eszme Európában*
  - Békét a kunyhóknak, háborút a palotáknak*
  - Aki országa ellenségének bizonyult, nem rendelkezhet benne tulajdonnal*
  - Franciaországban csak két párt van: a nép és a nép ellenségei. Aki nem a nép mellett van, az a nép ellen van!*

Politikai újságírás: erőteljes, uszító retorika, szándékos, tudatos csúsztatások ~
A Nép Barátja

III/ A diktatúra gyakorlati síkja

- **7/ Forradalmi mentalitás ~ tömegaktivitás tartja életben a rendszert (sans-culotte ; bras nus)**
- **Múltból táplálkozó elemei ~ egalitarianizmus, erőszak, éhség**
- **Új mozzanatok ~ háború, belső ellenség, dekrisztianizáció, a forradalom exportja, vaskezű kormány**
- **Megjelenési forma tömeggyűléseken nyilvánul meg**
  - spontán kollektív cselekvés jelleg, amely megszervezhető**
(1793 május 31.- június 2.)
  - erőszak, vélt vagy valós ellenséggel szemben**
  - átalakult a mindennapi struktúra(házasság, válás lehetősége, új naptár, új mértékrendszer leegyszerűsített temetési szertartás stb.)**
  - új érték a n é p melynek tartalma még változó**
(1789. harmadik rend, 1793 sans-culotte)
  - szimbolikája van (láncza, lámpavas)**

IV A diktatúra bukása

- **Teljesítette feladatát, győzött a forradalom**
- **Kifulladt a forradalmi mentalitás, mert maradt az éhezés**
- **Objektíve feleslegessé vált**
- **Szubjektíve globalizálja az ellenségképet - Robespierre személye az egész világegyetemet s egy hatalmas összeesküvésnek tekintette a szent, általa képviselt erénye ellen. „Én tudom, hogy mindnyájan így éreztek, mert nem érezhettek úgy, hogy a bűn diadalmaskodik.”**
- **ÜZENET Helyett**
- *„...Minden forradalom, amely megváltoztatta a népek arculatát, azért tört ki, hogy szentesítse vagy sárba tapossa az egyenlőséget. Ha eltekintünk az emberek nagy megmozdulásainak másodlagos okaitól, szinte mindig az egyenlőtlenségre bukkanunk. Vagy a szegények próbálták elrabolni a gazdagok javait, vagy a gazdagok próbálták leigázni a szegényeket. Aki olyan társadalmi rendet tud létrehozni, amelyben mindenkinek van egy kevés óvni valója, és senki sem kíván túl sokat a máséból, sokat tesz a világ békéjéért.” (A. Tocqueville)*